

S A D R Ž A J :

Kako je Sničko zabogatio (A. Šatović)	str. 4
Moć staroga Rima	str. 7
Svitlina književnosti	str. 31
Fabiola (Nicholas Wiseman)	str. 39
Očaran od vjekovječnih gor (Ferd. Sinković) ..	str. 75

Roman Sinkovića je pravi misionarski, i zato narodni roman. Svaki misionar se mora trsit govoriti on jezik, koga narod govori i razumi. Sinković pišu jezikom, koga govori ono selo, kade su oni odrasli. Mi ne razumimo sve riči, ali svejedno je vančuti, da je to naš jezik, iz svake riči. Ki piše po govoru našega sela, obogaćuje naš jezik. Književne riči se inako moru najt u svakom rječniku. Pisanjem na književnom jeziku nikako nije teško, a još manje zanimljivo. Ov Sinkovićeve roman je i pelda, da se niti narod, a niti pisac ne treba držat gramatičnih prepisov, suprotno: narod načinja gramatiku, ka se uvijek stopr onda napiše, kad postoji jur jezik. Zač bi moralo kod nas drugačije bit? Sigurno je potriban skupni jezik, ar svako selo govori drugačije. Kod svakoga pisca mora ali bit vidit, mimo svim našim piscem skupnoga jezika, i njegov vlašci jezik, jezik njegovoga sela.

Kako je Sričko zabogatio.

Do onoga ljeta, kad je bio s milištranti Os tiji u Talijanskom, je mislio da je bogat. Ča je zapravo bogatstvo, zna od onoga hipca, kad je zagledao, da je staklo prvi vrat busa razbito. To je bio doživljaj, ki nij za platit, zbog toga, kad je to prvi doživljaj, ki se već nikako ne more vratit, premda je *insciniran doživljaj*.

Pred busom ili uz bus, samo tri ili pet korakov daleko su stali mladi muž i mlada žena. Jeli su skupa slišili, to človik ko kumediije nikada nezna, barem ne kod talijanske. Milištranti su se bili jur prošli kupat, a Sričko se je dobro najio ter uživao utiske pohoda vaticanskoga pak rimsko--varoškoga muzeja. Denas mu se je ali sve ugodalo, i zato mu se je tako račilo. Samo to ga je mrvu gnjavilo, da se je odvezao mimo katakombov prvih rimskih kršćanov i mučenikov. Mislio si je, da inako sve u knjiga stoji. Fotografije nam moru pohod nadomjestit. Da, još i u filmu nam kažu proganjanje prvih kršćanov, i onda je človik do suz ganut, jer se na platni ljudi znadu čuda bolje za norca: istina nikada nije tako lipa ni ganutljiva kot je film.

I to se je Sričko naučio, da more bit svejedno doživljena kumediija interesatnija nego ča izmišljenoga. Samo toga spametni Sričko dosada nij znao, da se mora za to, ča je najzanimljivije, najveć platit.

Kad si konačno spametnjak želudac napuni, mu nij dost da preživa doživljaje u muzeju, nego si kani još i morje pogledat, ko je stare Rimljane nosilo u daleki svit, da nekultiviranim narodom donesu svojim oružjem kulturu, za ku su morali pravoda dost drago platit, kako će morat i Sričko.

Pokidob da je on samo s misli na morju, a s tijelom još u busu, se je i sada još čudio, kako zanimljivo su nek Talijan i Talijanka gledali na ta velika kola. No, nij bio Sričko od čer. On je razumio, da mora bit samo njegova velika mošnja cilj tako pazljivoga gledanja Talijanov. Od čega drugoga bi mogla nek srića človika odvisit, ako ne od pinez. Tako je Sričko o srići premišljavao i upametzeo, da je njegova srića u pogibelji. On zame veliku mošnju, ka nij bila samo velika zbog pinez, nego i zavolj toga, jer su bili u njoj i svi njegovi dokumenti: šofernica, to je pokazanje, da človik pozna državnu uredbu na cesti, naime da dobro pazi, jeli kade ki policist ne stoji ili da jur najper zna, kade bi mogla bit sranjena ta vražja kamera šandarov, ka im dopušća, da moru oni vozača još i onda kaštigat, kad oni doma hrču ili kuru cigaretu.

Mimo toga važnoga papira državne i vozačke zrelosti je imao Sričko u velikoj mošnji pos, da ga kade ne zaminju s kakovom žirafom, ka je iz cirkusove štale protekla ili iz daleke Afrike dotekla, zbog njegovih dužičkih nog i nategnutoga vrata. No za pos mu nij jako bilo, jer si je uvijek mislio, kamo je nek došao: "Hvala Bogu, da ne znadu odakle sam zabludio u ov kultivirani svit!"

Sričko zname veliku mošnju od obloka strani i ju vrže za sidilo za kormanjom. No, zač si ju Sričko pak nij sobom zeo, kad se je za nju tako bojao? Ja sam ga zabio pitat. Mislim, da ga je bilo sram, da si ju sobom zame. Sram ga je bilo! Kot je bilo sram Adama, da je grišio? Ne, ta sram je bio čisto druge, mišane od gizdosti i bedavosti vrsti.

Sričko je bio jur čuda čuo od velike mudrosti poznatih Rimljanov. On im je kanio pokazat, da on nij tako bedav, da ne bi znao, nač te mačkurske oči Talijanov špiču. Sričko je bio čuo, kako si žene pod pluze shranjaju mošnje, a muži pod kušulje, premda im je zbog vrućine još i njalaglja oprava preteška. Premda je ada Sričko znao, da Talijani svejedno volu bižat za mošnjami turistov nego za mačkami, si nij sobom zeo svoju veliku mošnju, nego ju vrže tako viduće za sidilo, da je to mogao vidit najmanji Talijan, ki je stao uz njegov bus.

U mišljenju, ko je svakomu pravomu Slavenu prirodjeno, da su drugi narodi uvijek bolji i pošteniji, ostavi Sričko svoju mošnju u busu za sidilom. Ta čin je bila njegova velika srića, da je on smio igrat pri toj talijanskoj pravoj kumediiji prvu ulogu. Jer kad ne bi bio ostavio mošnju u auti, bi bili samo torbe milištrantov ukrali, ča ne bi bilo toliko škode znašalo kot pet tisuć šilingov. Ovako se je ali splatilo, da se razbije obločno staklo na livu stran ter se lipo mošnja van zname iz aute, a drugo sve lipo na miru ostavi.

Kad dojde Sričko po deseti minuta od te za Rimljane čarobne, a još već za njega znamenite vode najzad, nij čisto pripravan na on hipac,u kom igra on tako veliku ulogu. Jur kad se je bio od busa odaljio, je za moguće držao, da čedu mu mošnju ukrast, ali Sričko je bio gizdavi straško, ar ga je bilo sram, da se kradljivcev boji.

U tom hipcu spozna, kad zagleda otvoren oblok i sto kusićeve stakla na tlu, da postoju uz inteligenciju još veće duševne vridnosti, a to je poštenje. To su mu sami ti talijanski svidoki svojim očima, riči i držanjem valovali.

Mladi muž, ki je sada još istotako pet metarov daleko od aute stao, kot onda, kad je Sričko pred desetimi minutami bio prošao, je samo ponavljao: "No estava aqui! Ja nisam bio ovde!" Samo mu nigdo, a niti

Srićko nij mogao toga vjerovati. Srićko ali nij popustio svojim slabim znanjem talijanskoga jezika spitkovati: "Chi a fatto? Chi a fatto? Gdo je to učinio?" Tako je ta muž ipak nemiran nastao, kad mu ta kapitalist s busom nij vjerovao. Vjerovatno je bio prez djela ili nij hotio djelat ili znamda nij bio zaista kriv.

Kad konačno Srićko ne popusti spitkovat, se malo rasrdeć brani Talijan: "No e nostra colpa! Nij naša krivica! Ti si si sam kriv! Mošnja i dokumenti se ne ostavu u auti!" Talijan hoće Srićku osvidočiti, da si je on sam kriv, nigdo drugi. On ga hoće podučiti, kako se človik mora na svitu ponašat. Ako se gdo vozi va Talijansko, onda se vozi va svit. Ako si človik kani svit pogledat i njegovu kulturu, se mora ponašat kot Talijan, ki voli bižat za mošnjami nego za mačkami?

Srićko je najednoč tako bogat na misli nastao, da nij mogao u tom hipcu popast, kako su ga ti klutivirani Talijani idejami ubogatili. Ne, Talijan mu je rekao: "Vostra colpa! Ti si se sam ubogatio, ti si sam kriv, da su ti mošnju ukrali! Ti si sam hotio, da budeš vitez ovoga dana!"

Zaista počne Srićko, pun sriće, vikat kot va teati, kade ima sam on pravo da kriči, ki igra prvu ulogu, a svi drugi ga moradu poslušat. Srićko viče imena milištrantov, ča Talijani ne razumu, samo gledaju začudjeno na njega i se pitadu: "Gdo je dao ovomu pravo, da se postavi u srednu pažnje?"

Kod ovoga razgovornoga ponašanja Talijanov se Srićko obogati riču "rubado", ča znači "zrauban" po našu. "Ah, rubado?" Srićko se čudi: No kako ovi svi znadu, da su mi mošnju ukrali? Rubado, rubado? Ova rič mora bit u Talijanskom dobro poznata, a ja ju čujem stopr prvi put! Spodobna je pravoj hrvatskoj "zraubat"! Splinji se samo u knjigi ili Svetom pismu, zrauban bit ali more človik samo doživiti va Talijanskom!"

Svi Talijani su se čudili Srićkovoju srići "zrauban bit", samo Srićko sam nij mogao toga dost cijenit. Jedna Talijanka, ka si je došla peć svoja stara stegna na vrući pijesak ubrova, rastegne lice i prevrne oči od presenećenja. Srićko nij razumio, da se čudu junaku današnjega dana, nego si je mislio, da ga miluju. A ta ista mlada žena, ka je još svenek stala uz bus kot pred i po raubahju, mu je rekla: "Tu con grande macchina! Ti si s velikim autom ovde! Ti si sada stopr kapitalist nastao, a mi smo piše ovde. Tote stoju naši mali mopedi!" Ona pokušava Srićku osvidočiti s velikim oduševljenjem za njega i današnji događaj, da je čudo, da su mu ta veliki auto ostavili, i toga bi mu bili mogli skupa s mošnjom i s torbami milištrantov

ukrast. Pokidob da Srićko nima te inteligencije kotno kultivirani Talijan, spoznaje nek polaku, za kako srićnoga se mora držat, da mu nisu auto ukrali, da je najednoč zabogatio, jer su mu auto ostavili, i mora bit raubarom zahvalan, da mu nisu već ukrali.

Pokidob da Srićko još uvijek ne zna dost cijenit, kakovu sriću on ima, mu pokažu put k policiji. Ota će ga osvidočiti od njegove sriće. Naokolo stojeći Talijani, muži i žene, razlažu tudjincu, da igra još nij završena. Svi puti peljaju Rim onoga, ki zaista kani ča doživiti, tako i Srićku. Policija će to upravit.

No, Srićko vrijeda spozna, kako je u toj državi kulture sve dobro organizirano. On se ne triba potruditi k policiji, oni samo se dovezu. Srićko je mora samo zastavit.

Opet se pokaže, kako malo je Srićko znao od kulture. On je mislio, da je policija samo zato ovde, da načinji uredbu. To je ali samo onde moguće, kade se išće krivac. Pokidob da je po mišljenju Talijanov Srićko sam kriv, ar si nij dost dobro pazio na svoju mošnju, nij bilo zapravo triba policije. Ona more Srićki samo dokazat, kako veliku sriću je imao.

Kad policajca stane van zi svoje aute, pita odmah, ča se je stalo i gdo mu je na busu na livu stran razbio staklo. Srićko kaže na muža, ki je nedaleko od njega stao. Samo je bilo zanimljivo, da je mlada žena, ka je Srićki rekla, da je on došao s velikim autom, jur bila skrsla, kad se je Srićko s policijom razgovarao.

Kad vidi mladi muž, da se za njega pominaju, dojde bliže k policajcu, i ta sada prestane spitkovat, kade je krivac. Talijan se počne razgovarat, kot da bi bili policajci njegovi najbolji pretelji. Konačno spukne policajac malu knjižicu iz žepa ter napiše na nju atres, kade je u glavnom varošu Rimu prava policija doma. Srićko već ne dospene pitat, kakovu vridnost pak ima ovdešnja policija ili koliko vrsti policije imadu Talijani. On samo spozna, da ipak i kod kradnje igra i policija veliku ulogu, samo nij van dostao, jeli ona drži s kradljivci ili s "rubadi", ke su zraubali.

Pokidob da Srićko sve slabiji nastaje u vjeri va iskrenost človika, si da nasriću pokazat na karti od Rima mjesto, kade se nahaja prava policija. To je bila zaista njegova druga velika srića, jer kad se je policija odvezla, nij našao već nigdir cijedule, ku mu je milicija municipale s atresom izručila.

Tako se je ada srićni Srićko otprovio Rim, da išće onu policiju, ka je odgovorna za srićne turiste. Ta mala ulica leži ali na takovom shranjenom mjestu, da drugač, ako

ne bi morao, da si išće ovde svoju veću sriću, nebi nijedan turist tamo zašao. Sigurno zgubi polovica zraubanih volju, da si išće pomoć kod tako dobro shranjene policije za tuđince. Najbolje je kod toga iskanja, da mora Srićko mimo Kolosseuma, kade je negda na tisuć kršćanov slobodno proljalo svoju krv za svoje osvidočenje, za pravu vjeru Kristuša. To je Srićku opet dopeljalo do spoznanja, da čloyik na svitu more već zgubit nego pet tisuć šilingov, i da Talijani, ipak nisu svi kradljivci. Nekoliko tisuć je ih dalo u tristoljetnom proganjanju svoj žitak za Sina Božjega. Njihova krv ga je pozivala, da zbudi u sebi istu vjeru, ku su imali i mučeniki, i ka je veće bogatstvo na ovom svitu nego bar ča drugoga.

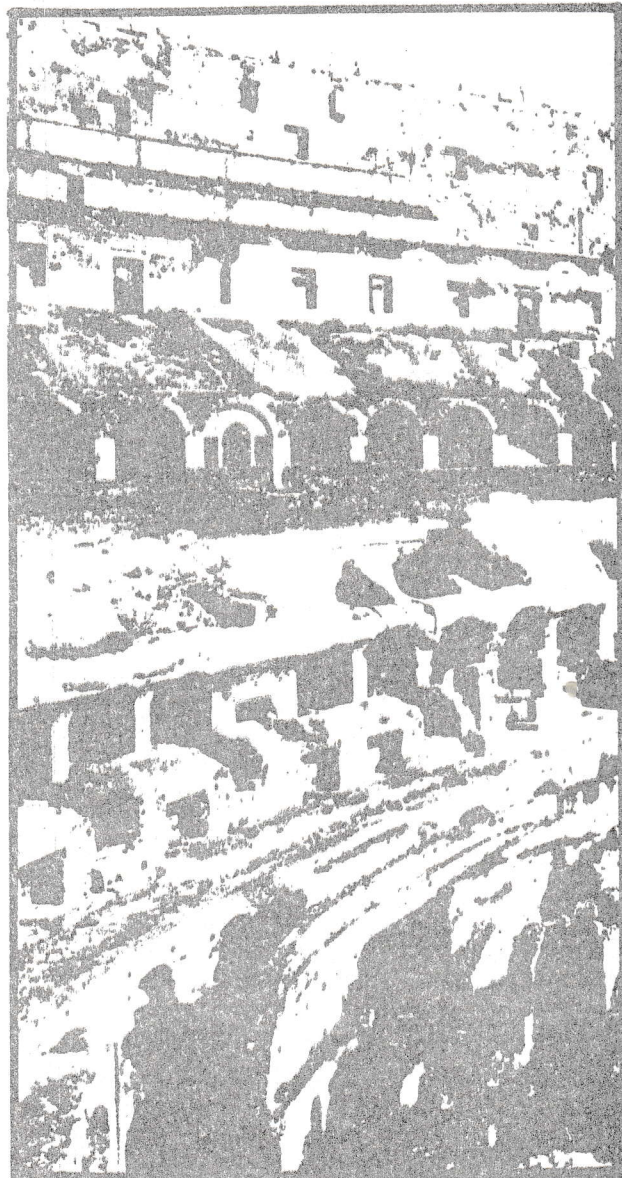
Kad konačno po dvi ura bludjenja, iskanja i spitkovanja Srićko dojde k toj čudotvornoj policiji, si čuda materijalne pomoći ne očekuje. Ovde čeka jur nekoliko odibranih, ki su ipak put k policiji za turiste našli i ki su bili vridni bit brojeni med "rubadi" ili zraubane.

Ovde policija već čuda ne pita, gdo ili kade ti je ki ča ukrado, nego da po dugom čekanju formular va ruke, na kom mora uškodjeni sve ispunit, ča je pitano. On more zapisat ča kani i bar kako veliku šumu su mu ukrali. Tovaruški policajci se u drugoj hiži veselo razgovaraju i se osebujno s blondimi Nimicami dugo pominaju ter med sobom po talijansku prik nji smiju. Za policiju su protokoli uškodjenih turistov interesantni romani, ke moru oni nadopunit svojimi državnimi i službenimi pečati, da moru na granici i doma na kotarskom poglavarstvu pokazat, da su oni u Talijanskom zaista bogatiji nastali na doživljaji, iako su za nje platili dost drage pineze.

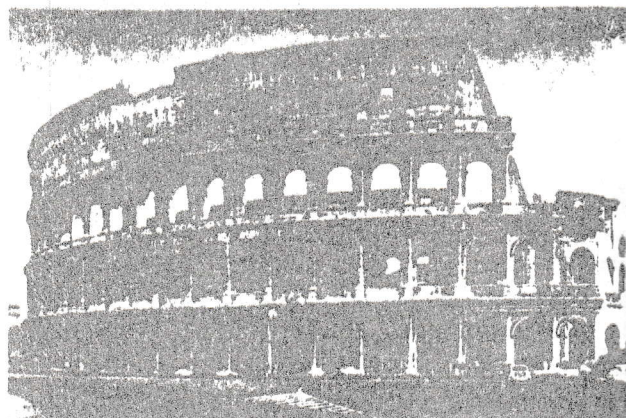
Sada Srićko zaista spozna, kako dobro je sve u toj najkultiviranoj evropejskoj zemlji organizirano, kakovu ulogu igra policija u žitku Talijanov, a osebujno kradljivcev, kako darežljiva je ona prema turistom, kad im prez dugoga spitkovanja dili pečate na dokumente, kimi moru svakomu dokazat, da su oni va Talijanskom zaista ča zvanarednoga doživili. No, ali svejedno Srićko nij slišio med one izibrane zraubane, kim nisu samo mošnju s pinezi i dokumenti, nego i mercedes skupa s koli za spavanje ukrali.

Anton Šatović

Koloseum je imao 50.000 sidalov za gledaoce. Otvorili su ga 60.ljeta, a zgotovili 80.ljeta. Na sredini su bile pod igrališćem pokrte štale za divlje stvari. Svetačne igre su durale sto dan, pri ki se je htilo oko 5.000 stvari krajspraviti, raspušćanomu ljudstvu na uživanje.

K O L O S E U M

MOC STAROGA RIMA

bog

Mars

